

DOI 10.31558/2519-2949.2024.4.6

УДК 352.075:332.1(477):355.48

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-8383-7701>**Красилюк В. Ф., Донецький національний університет імені Василя Стуса**

МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Стаття присвячена аналізу можливих сценаріїв розвитку територіальних громад України у післявоєнний період, залежно від умов завершення війни. Розглянуто чотири сценарії завершення конфлікту: завершення через взаємне примирення сторін, симетричне вирішення, асиметричне вирішення із перемогою України, та поступове згасання конфлікту. Охарактеризовано основні риси, виклики та перспективи відновлення як для деокупованих, так і тилових громад. Проведений аналіз можливих сценаріїв завершення війни демонструє, що розвиток територіальних громад у післявоєнний період залежатиме від умов завершення конфлікту. Деокуповані громади зіткнуться з викликами, пов'язаними з відновленням інфраструктури, реінтеграцією населення, забезпеченням безпеки та подоланням наслідків окупації. Тилові громади, своєю чергою, зіткнуться із завданням адаптації до змін соціально-економічної структури, зумовлених переселенськими потоками та новими ролями у національній логістичній системі. Ефективність відновлення залежить від комплексного підходу до процесів планування та реалізації. Сценарій розвитку кожної громади має враховувати її унікальні потреби, стан інфраструктури та демографічний потенціал, а також специфіку впливу війни. Міжнародна підтримка відіграє критично важливу роль у процесах відновлення. Відзначено, що успішна реалізація проєктів у деокупованих громадах можлива за умови створення прозорих механізмів використання ресурсів, чіткого визначення пріоритетів та залучення місцевих громад до процесу планування. Особливу увагу приділено необхідності формування прозорих механізмів розподілу ресурсів, інтеграції сценарного планування у державну регіональну політику та розробці довгострокових програм комплексного відновлення громад. Запропоновано ключові напрями подальших досліджень, які спрямовані на забезпечення сталого розвитку громад та врахування унікальних потреб кожного регіону в умовах післявоєнного відновлення.

Ключові слова: територіальні громади, регіональний розвиток, відновлення, післявоєнний період, деокуповані громади, тилові громади, сценарне планування, державна регіональна політика.

Вступ. Післявоєнний період є критичним етапом у розвитку України, коли питання відновлення територіальних громад стають ключовими для забезпечення сталого розвитку, соціальної стабільності та економічного зростання. Війна суттєво вплинула на функціонування місцевого самоврядування, зруйнувала інфраструктуру, спричинила масову міграцію. У цьому контексті вивчення можливих сценаріїв розвитку територіальних громад набуває особливого значення, адже ефективність їхньої адаптації до нових умов визначатиме загальний рівень відновлення країни. Особливу актуальність мають питання інтеграції тимчасово переміщених осіб, відновлення економіки на місцевому рівні, впровадження нових моделей управління та стратегій розвитку, що відповідають потребам сучасного суспільства. Зважаючи на унікальні виклики післявоєнного періоду, необхідний аналітичний огляд потенційних сценаріїв розвитку, який би враховував не лише економічні та соціальні, але й політичні, екологічні й демографічні аспекти, адже проблема розвитку територіальних громад у післявоєнний період полягає у пошуку балансу між відновленням базової інфраструктури, забезпеченням соціального захисту населення та створенням умов для державної регіональної політики відновлення. Складність проблеми зумовлена неоднорідністю впливу війни на різні регіони України, що вимагає індивідуального підходу до кожної громади.

Метою статті є проведення аналітичного огляду можливих сценаріїв розвитку територіальних громад України в післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Відзначимо, що сценарії розвитку територіальних громад в політологічному дискурсі розглядаються умовно на основі трьох підходів: 1) ймовірні сценарії розвитку громад до повномасштабного вторгнення [4; 5]; 2) ймовірні сценарії розвитку громад після

повномасштабного вторгнення згідно стратегічного планування розвитку відповідно до діючих нормативно-правових актів та методик розробки програм та планів комплексного відновлення [8; 13–16; 18; 20] та 3) ймовірні сценарії розвитку громад, виходячи з гіпотетичних сценаріїв завершення війни [19].

Прогнозування наслідків російсько-української війни є надзвичайно складним завданням через велику кількість чинників, які можуть впливати на інтенсифікацію, замороження чи завершення збройного протистояння. У цьому контексті цінним є внесок Дж. О'Локліна, який у своїй концептуальній статті розглядає ключові аспекти постконфліктного періоду. Він зазначає, що ця стадія характеризується територіальними змінами, переміщеннями населення як примусовими, так і добровільними, конституційним упорядкуванням для нових урядів, а також приходом до влади нових політичних лідерів і партій. Серед найбільших змін, які спостерігаються у постконфліктних країнах, можна виокремити територіальний поділ і сецесію, виникнення псевдодержав, економічне відновлення, повернення біженців та переміщених осіб, а також вирішення проблем, пов'язаних із розмінуванням територій [22]. Р. Сливка та Л. Сливка у своєму дослідженні розглянули можливі сценарії розвитку Івано-Франківської територіальної громади, які залежать від способів завершення конфлікту: завершення конфлікту через взаємне примирення сторін, симетричне вирішення, за якого обидві сторони зазнають втрат, асиметричне вирішення, коли одна сторона здобуває перемогу, а інша зазнає поразки та поступове згасання конфлікту [22, с. 211]. Відзначимо, що фокусом дослідження зазначених авторів було моделювання розвитку тилової громади. Вважаємо, що для тилових та де(окупованих) громад, виходячи з гіпотетичних сценаріїв завершення війни – сценарії розвитку в післявоєнний період будуть кардинально різними та вимагатимуть різних механізмів розвитку.

Сценарій «Завершення конфлікту через взаємне примирення сторін» передбачає поступове відновлення деокупованих територій, що супроводжується певними особливостями та викликами для різних типів громад. Для деокупованих громад характерним є відновлення територій із частковим збереженням структур, які функціонували під час окупації, що потребує значних зусиль для реінтеграції цих територій у загальнонаціональний простір. Основними викликами є примирення між жителями, які могли займати різні позиції під час конфлікту. Такі процеси є складними та потребують врахування досвіду реінтеграції у інших країнах. Наприклад, матеріали ООН щодо миру та стабілізації [23] містять концептуальні основи для аналізу реінтеграції, а звіти Міжнародної організації з міграції [25] та Програми розвитку ООН [24] в Україні можуть бути корисними для адаптації після окупації територій.

У тилових громадах, які не зазнали прямого впливу бойових дій, розвиток у цьому сценарії характеризується зростанням ролі як логістичних хабів для підтримки процесів реінтеграції. Це може супроводжуватися стимулюванням соціально-економічного розвитку через збільшення державної допомоги та залучення переселенців до місцевої економіки. Однак, такі процеси можуть спричинити перенасичення соціальної інфраструктури, що створює додатковий тиск на школи, дитячі садки, ринки нерухомості та системи охорони здоров'я. Також зростає конкуренція на ринку праці, що може викликати соціальну напругу. Дані Міністерства соціальної політики України щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб [3] та аналітичні матеріали про економічний розвиток тилових регіонів [2] надають емпіричну основу для оцінки цих викликів.

Сценарій «Симетричне вирішення, за якого обидві сторони зазнають втрат» має серйозні наслідки для розвитку як деокупованих, так і тилових громад. Для деокупованих громад цей сценарій супроводжується значним руйнуванням інфраструктури, відтоком населення та тривалим періодом стагнації. Основними викликами в такому випадку стають брак ресурсів для відновлення, низька інвестиційна привабливість, що ускладнює залучення як внутрішніх, так і міжнародних інвестицій, а також глибока демографічна криза через масову еміграцію працездатного населення. У контексті цього сценарію цінними є дослідження світових кейсів симетричних конфліктів, таких як Балкани чи деякі країни Африки, що демонструють схожі виклики. Також корисними є звіти Світового банку [10] та Київської школи економіки [1], які аналізують питання економічного відновлення після кризових ситуацій.

Для тилових громад характерними є значні економічні втрати через руйнування логістичних ланцюгів, що обмежує постачання товарів і послуг, а також зростання соціального напруження, спричиненого виснаженням місцевих ресурсів. Основними викликами в такій ситуації є міграція працездатного населення, яка послаблює економічний потенціал громади, та поглиблення економічного розриву між тиловими регіонами і тими, що зазнали безпосередніх бойових дій. Для аналізу цього аспекту корисними є аналітичні матеріали Європейського банку реконструкції

та розвитку [9], які висвітлюють підходи до відновлення економіки у посткризових регіонах, а також національні програми відновлення України [7], які враховують особливості тилових громад.

Сценарій «Асиметричне вирішення конфлікту, за якого Україна здобуває перемогу», відкриває широкі перспективи для відновлення деокупованих громад, але водночас ставить перед ними низку викликів. Для деокупованих громад основними рисами такого сценарію стає пріоритетне відновлення територій за рахунок міжнародної допомоги, активне впровадження реформ та залучення грантових коштів. Програми, підтримані міжнародними організаціями, такими як ЄС, USAID, забезпечують фінансування для реконструкції інфраструктури, відновлення соціальних послуг та створення робочих місць. Проте, одними з ключових викликів залишаються відсутність кваліфікованої робочої сили та затримки у відновленні через масштаб руйнувань. У цьому контексті особливу цінність мають звіти ЄС щодо реконструкції регіонів після конфліктів [6] та програми USAID, які зосереджуються на підтримці післявоєнного відновлення України [17].

У тилових громадах асиметричне вирішення конфлікту сприяє їхньому перетворенню на логістичні хаби для забезпечення відновлення постраждалих регіонів [12]. До того ж відбувається залучення бізнесу і відновлення експортного потенціалу країни. Проте ці процеси супроводжуються викликами, такими як міграція фахівців до відновлюваних регіонів, що може призвести до локального відтоку кваліфікованої робочої сили, та відтік інвестицій.

Сценарій «Поступове згасання конфлікту» передбачає тривале замороження бойових дій без вирішення основних протиріч, що матиме значний вплив як на деокуповані, так і на тиллові громади. Для деокупованих громад основними рисами цього сценарію є повільне відновлення інфраструктури через нестачу ресурсів і низький рівень міжнародної допомоги. Серед ключових викликів виділяється тривале збереження проблем із безпекою, зокрема замінованих територій та ризику повторних ескалацій, а також стагнація, викликана відсутністю інвестицій та економічної активності. Для аналізу подібних ситуацій корисними аналітичними оглядами кейсів Придністров'я та Абхазії [21], які демонструють довготривалі наслідки таких сценаріїв. У тилових громадах поступове згасання конфлікту призводить до виснаження ресурсів через тривалий характер протистояння, що негативно позначається на демографічному потенціалі та соціально-економічному розвитку. Основними викликами для цих регіонів стають економічна стагнація, що ускладнює відновлення регіонів [11], і посилення соціальних дисбалансів через збільшення нерівності між регіонами.

Отже, проведений аналіз сценаріїв завершення війни показує, що кожен із них передбачає різні траєкторії розвитку для деокупованих та тилових громад, вимагаючи диференційованих підходів до їхнього відновлення.

Висновки. Проведений аналіз можливих сценаріїв завершення війни демонструє, що розвиток територіальних громад у післявоєнний період залежатиме від умов завершення конфлікту. Деокуповані громади зіткнуться з викликами, пов'язаними з відновленням інфраструктури, реінтеграцією населення, забезпеченням безпеки та подоланням наслідків окупації. Тиллові громади, своєю чергою, зіткнуться із завданням адаптації до змін соціально-економічної структури, зумовлених переселенськими потоками та новими ролями у національній логістичній системі. Ефективність відновлення залежить від комплексного підходу до процесів планування та реалізації. Сценарій розвитку кожної громади має враховувати її унікальні потреби, стан інфраструктури та демографічний потенціал, а також специфіку впливу війни. Міжнародна підтримка відіграє критично важливу роль у процесах відновлення. На нашу думку, успішна реалізація проєктів у деокупованих громадах можлива за умови створення прозорих механізмів використання ресурсів, чіткого визначення пріоритетів та залучення місцевих громад до процесу планування. Подальші дослідження у цій сфері мають бути зосереджені на кількох ключових напрямках: удосконалення підходів до методики складання програм комплексного відновлення деокупованих та тилових громад; аналіз пріоритетів і методологій для інтеграції різних аспектів відновлення, таких як інфраструктурний, економічний, соціальний та екологічний і т.п.; важливо розробити чіткі критерії відбору надання міжнародної підтримки (визначення прозорих підходів до розподілу допомоги залежно від рівня руйнувань, соціально-економічних показників та стратегічної важливості громади, а також створення механізмів моніторингу та оцінки ефективності використання міжнародних ресурсів); варту інтегрувати сценарне планування у державну регіональну політику відновлення. Це дозволить адаптувати стратегії до різних умов завершення конфлікту. Запропоновані напрями досліджень і практичних дій можуть стати основою для формування довгострокових стратегій сталого розвитку територіальних громад у післявоєнний період, що відповідають сучасним викликам і можливостям.

Бібліографічний список:

1. Аналітичні дослідження. *Київська школа економіки*. URL: <https://kse.ua> (дата звернення: 17.11.2024).
2. Аналітичні матеріали про економічний розвиток тилових регіонів. *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/narpiamku/ekonomika> (дата звернення: 17.11.2024).
3. Внутрішньо переміщені особи. *Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України*. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення: 17.11.2024).
4. Волохатий С. Громади України у 2031 році – оптимістичні сценарії розвитку. *Громадський простір*. 21.05.2021. URL: <https://www.prostir.ua/?news=hromady-ukrajiny-u-2031-rotsi-optymistychni-stsenariji-rozvytku> (дата звернення: 10.10.2024).
5. Громади України у 2031 році – песимістичні сценарії розвитку. *Центр розвитку громад*. URL: <https://activitycenter.org.ua/analitika/hromady-ukrainy-u-2031-rotsi-pesymistychn> (дата звернення: 17.11.2024).
6. Єврокомісія представила Звіт щодо прогресу України в межах Пакету розширення 2024. *EU.ua*. 30.10.2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/yevrokomisiya-predstavyla-zvit-shhodo-progresu-ukrayiny-v-mezhah-paketu-rozshyrennya-2024/> (дата звернення: 01.11.2024).
7. Лисенко А. М. Національні програми відновлення України після війни: їх спрямованість та очікувані результати. *Економічний та соціальний вплив конфліктів на сучасний світ* : міжнар. наук. конф. : кн. абстрактів, 23 трав. 2024 р. Седльце : Академія Прикладних Наук Мазовія, 2024. С. 128-130.
8. Методика розроблення Програми комплексного відновлення території територіальної громади. Київ, 2023. 24 с. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/43837.pdf> (дата звернення: 17.11.2024).
9. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: <https://www.ebrd.com> (дата звернення: 12.11.2024).
10. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 17.11.2024).
11. Політика згуртованості: ЄС та Україна. Аналітична записка. *Громадський простір*. 12.07.2024. URL: <https://www.prostir.ua/?library=polityka-zhurtovanosti-es-ta-ukrajina-analitchna-zapyska> (дата звернення: 17.11.2024).
12. Посібник з логістики та співробітництва громад для забезпечення продовольчої безпеки та відновлення громад в умовах війни. *Донецька обласна державна адміністрація*. URL: https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/NewsODA2024/III_kvartal/05.07/dodatkovimaterial/posibnik-z-logistiki-ta-sprivrobitnictva-gromad.pdf (дата звернення: 07.11.2024).
13. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 17.11.2024).
14. Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад : Постанова КМУ від 18 липня 2023 р. № 731. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2024).
15. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них : Постанова КМУ від 14 жовтня 2022 р. № 1159. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-p#Text> (дата звернення: 17.11.2024).
16. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 17.11.2024).
17. Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність». *Децентралізація в Україні*. URL: <https://decentralization.ua/donors/dobre> (дата звернення: 01.11.2024).
18. Розробка ПКВ: досвід Програми USAID DOBRE за рік. Київ, 2024. 14 с. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/44061.pdf> (дата звернення: 17.11.2024).
19. Сливка Р., Сливка Л. Постконфліктне врегулювання і розвиток Івано-Франківської територіальної громади. *Географічна освіта і наука: виклики і поступ* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 140-річчю географії у Львівському університеті (м. Львів, 18–20 травня 2023 р.) / відп. ред.: В. Біланюк, Є. Іванов. У 3-ох томах. Львів : Простір-М, 2023. Том 1. С. 211-214.
20. Стратегічне планування регіонального розвитку. *Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України*. URL: <https://mtu.gov.ua/content/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku.html>
21. Ткачук Р. Що несе квазіреспублікам визнання Москви: досвід Придністров'я, Абхазії та Південної Осетії. *АрміяInform*. 22.02.2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/02/22/shho-nese-kvazirespublikam-vyznannya-moskvy-dosvid-prydnistrovya-abhaziyi-ta-pivdennoyi-osetiyi/> (дата звернення: 17.11.2024).
22. O'Loughlin J. Postconflict Geographies. *International Encyclopedia of Human Geography in 12 volumes*. 8 Volume. Amsterdam: Elsevier, 2009. P. 334–338.
23. Peacebuilding. United Nations. URL: <https://www.un.org/peacebuilding> (дата звернення: 12.11.2024).

24. Response to the war in Ukraine United Nations Development Programme in Ukraine Recovery Framework. *UNDP*. URL: <https://www.undp.org/ukraine/united-nations-development-programme-ukraine-recovery-framework> (дата звернення: 17.11.2024).

25. UN Migration. URL: <https://www.iom.int> (дата звернення: 02.11.2024).

References:

1. Analitichni doslidzhennia. *Kyivska shkola ekonomiky*. URL: <https://kse.ua> (Access date: 17.11.2024).
2. Analitichni materialy pro ekonomichni rozvytok tylovykh rehioniv. *Tsentr Razumkova*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/ekonomika> (Access date: 17.11.2024).
3. Vnutrishno peremishcheni osoby. *Ofitsiyni sait Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy*. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (Access date: 17.11.2024).
4. Volokhatyi S. Hromady Ukrainy u 2031 rotsi – optymystychni stsenarii rozvytku. *Hromadskyi prostir*. 21.05.2021. <https://www.prostir.ua/?news=hromady-ukrajiny-u-2031-rotsi-optymistychni-stsenariji-rozvytku> (Access date: 10.10.2024).
5. Hromady Ukrainy u 2031 rotsi – pesymystychni stsenarii rozvytku. *Tsentr rozvytku hromad*. URL: <https://activitycenter.org.ua/analityka/hromady-ukrainy-u-2031-rotsi-pesymystychn> (Access date: 17.11.2024).
6. Yevrokomisiia predstavyla Zvit shchodo prohrody Ukrainy v mezhakh Paketu rozshyrennia 2024. *EU.ua*. 30.10.2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/yevrokomisiya-predstavyla-zvit-shchodo-progresu-ukrajiny-v-mezhah-paketu-rozshyrennya-2024/> (Access date: 01.11.2024).
7. Lysenko A. M. Natsionalni prohramy vidnovlennia Ukrainy pislia viiny: yikh spriamovanist ta ochikuvani rezultaty. *Ekonomichni ta sotsialnyi vplyv konfliktiv na suchasnyi svit : mizhnar. nauk. konf. : kn. abstraktiv*, 23 trav. 2024 r. Sedltse : Akademiia Prykladnykh Nauk Mazoviia, 2024. S. 128-130.
8. Metodyka rozroblennia Prohramy kompleksnoho vidnovlennia terytorii terytorialnoi hromady. Kyiv, 2023. 24 s. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/43837.pdf> (Access date: 17.11.2024).
9. Ofitsiyni sait Yevropeiskoho banku rekonstruktsii ta rozvytku. URL: <https://www.ebrd.com> (Access date: 12.11.2024).
10. Ofitsiyni sait Svitovoho banku. URL: <https://www.worldbank.org> (Access date: 17.11.2024).
11. Polityka zhurtovanosti: YeS ta Ukraina. Analitychna zapyska. *Hromadskyi prostir*. 12.07.2024. URL: <https://www.prostir.ua/?library=polityka-zhurtovanosti-es-ta-ukrajina-analitychna-zapyska> (Access date: 17.11.2024).
12. Posibnyk z lohistyky ta spivrobitnytstva hromad dlia zabezpechennia prodovolchoi bezpeky ta vidnovlennia hromad v umovakh viiny. *Donetska oblasna derzhavna administratsiia*. URL: https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/NewsODA2024/III_kvartal/05.07/dodatkovimaterial/posibnik-z-logistiki-ta-spivrobitnictva-gromad.pdf (Access date: 07.11.2024).
13. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky : Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 156-VIII. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (Access date: 17.11.2024).
14. Pro zatverdzhennia poriadkiv z pytan vidnovlennia ta rozvytku rehioniv i terytorialnykh hromad : Postanova KMU vid 18 lypnia 2023 r. № 731. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text> (Access date: 17.11.2024).
15. Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia, provedennia hromadskoho obhovorennia, pohodzhennia prohram kompleksnoho vidnovlennia oblasti, terytorii terytorialnoi hromady (ii chastyny) ta vnesennia zmin do nykh : Postanova KMU vid 14 zhovtnia 2022 r. №1159. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-p#Text> (Access date: 17.11.2024).
16. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30 veresnia 2019 r. № 722. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (Access date: 17.11.2024).
17. Prohrama USAID «Detsentralizatsiia prynosyt krashchi rezultaty ta efektyvnist». *Detsentralizatsiia v Ukraini*. URL: <https://decentralization.ua/donors/dobre> (Access date: 01.11.2024).
18. Rozrobka PKV: dosvid Prohramy USAID DOBRE za rik. Kyiv, 2024. 14 s. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/44061.pdf> (Access date: 17.11.2024).
19. Slyvka R., Slyvka L. Postkonfliktne vrehuliuvannia i rozvytok Ivano-frankivskoi terytorialnoi hromady. *Heohrafichna osvita i nauka: vyklyky i postup : materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoj 140-richchii heohrafii u Lvivskomu universyteti (m. Lviv, 18–20 travnia 2023 r.) / vidp. red.: V. Bilaniuk, Ye. Ivanov. U 3-okh tomakh. Lviv : Prostir-M, 2023. Tom 1. S. 211-214.*
20. Stratehichne planuvannia rehionalnogo rozvytku. *Ofitsiyni sait Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy*. URL: <https://mtu.gov.ua/content/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku.html>
21. Tkachuk R. Sheho nese kvazirespublikam vyznannia Moskvy: dosvid Prydnistrovia, Abkhazii ta Pivdennoi Osetii. *Armiiainform*. 22.02.2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/02/22/shho-nese-kvazirespublikam-vyznannya-moskvy-dosvid-prydnistrovya-abhazyi-ta-pivdennoi-osetiyi/> (Access date: 17.11.2024).
22. OLoughlin J. Postconflict Geographies. *International Encyclopedia of Human Geography in 12 volumes*. 8 Volume. Amsterdam: Elsevier, 2009. P. 334–338.

23. Peacebuilding. United Nations. URL: <https://www.un.org/peacebuilding> (Access date: 12.11.2024).

24. Response to the war in Ukraine United Nations Development Programme in Ukraine Recovery Framework. UNDP. URL: <https://www.undp.org/ukraine/united-nations-development-programme-ukraine-recovery-framework> (Access date: 17.11.2024).

25. UN Migration. URL: <https://www.iom.int> (Access date: 02.11.2024).

Krasyliuk V. Possible scenarios for the development of territorial communities in the post-war period

The article analyzes possible scenarios for the development of territorial communities in Ukraine during the post-war period, depending on the conditions of conflict resolution. Four scenarios for ending the conflict are examined: resolution through mutual reconciliation, symmetrical resolution, asymmetrical resolution with Ukraine's victory, and gradual de-escalation of the conflict. The article outlines the main features, challenges, and recovery prospects for both de-occupied and rear communities. The analysis of possible conflict resolution scenarios demonstrates that the development of territorial communities in the post-war period will depend on the conditions of conflict resolution. De-occupied communities will face challenges related to infrastructure restoration, population reintegration, ensuring security, and overcoming the consequences of occupation. Rear communities, in turn, will face the challenge of adapting to changes in the socio-economic structure caused by displacement flows and new roles in the national logistics system. The effectiveness of recovery depends on a comprehensive approach to planning and implementation processes. The development scenario for each community should take into account its unique needs, infrastructure conditions, demographic potential, and the specific impact of the war. International support plays a critically important role in recovery processes. It is noted that the successful implementation of projects in de-occupied communities is possible under conditions of creating transparent mechanisms for resource utilization, clearly defining priorities, and involving local communities in the planning process. Particular attention is given to the need for forming transparent resource allocation mechanisms, integrating scenario planning into state regional policy, and developing long-term comprehensive recovery programs for communities. Key directions for further research are proposed, aimed at ensuring the sustainable development of communities and addressing the unique needs of each region in post-war recovery conditions.

Keywords: *territorial communities, regional development, recovery, post-war period, de-occupied communities, rear communities, scenario planning, state regional policy.*